

PRIE ŠV. KAZIMIERO KARSTO

P.NATAS

Detroit, 1957

PRIE ŠVENTO KAZIMIERO KARSTO

Šventajam Lietuvos jaunimo Globėjui pagerbti išrinkau gražiuosius istoriko Simo Sužiedėlio tekstus iš studijos "Šv. Kazimieras" ir juos įpyniau giesmes, dainas ir eilėraščius, kad tuo šv. Kazimiero pažinimas būtų lengvesnis ir įdomesnis. 1957m. šį montažą Detroite atliko ateitininkai ir skautai, susilaukdami nuoširdaus žiūrovų - klausytojų pritarimo. Tikiu, šv. Kazimierą minėsime kasmet ir todėl ne vienai vietai šis montažas bus didelė parama. Nuo vietos sąlygų priklausys, ar ten bus puikios dekoracijos, ar pustuštė scena, ar giedos choras, ar keli žmonės, gal muzika iš plokštelės. . . Pagal rengėjų skonį ir skaitytojų skaičius. Aš visada buvau už tai, kad kuo daugiau jaunimo į programas įtraukti. Gabus režisierius gali įvesti ir daugiau menų. Jei kas norės kokių nors patarimų, mielai padėsiu.

2002-aisiais metais, perrašydamas seną rankraštį, kai kurias giesmes pakeičiau naujesnėmis.

Vargonams grojant skleidžiasi scenos uždanga. Scenos dešinėje prie pulsto Pranešėjas - Pasakotojas. Kairėje ant altoriaus šv. Kazimiero karstas. Pro koplyčios langą krinta šviesos spindulys. Choras už scenos gieda "Parveski, Viešpatie", žodžiai Pauliaus Jurkaus, muzika Juozo Strolios.

1. GIESMĖ: Kaip grįžtančius namo paukščius, parveski, Viešpatie, ir mus,
Į žemę mūs tėvų, tėvų parveski . . .

PASAKOTOJAS: Ir štai, tu grįžti, mielas klausytojau, į mielą šalį Lietuvą, lankai, o gal ir gyveni Vilniuje. Ne kartą gal užklysti ir į renesansinio klasicizmo baziliką - katedrą.

Užėini ne vien istorijos ar meno troškulio apraminti, nutrupėjusių mūsų būties pėdsakų pasekti, o rasti suraminimo, ieškoti atvangos ir giedros kartais apniūkusiai savo širdžiai. / iš dešinės į sceną prie karsto ateina I. Mergaitė/

Užėini, gal būt, patį vidudienį, kada minios įkaitusių praeivių srūva pro katedrą į ją nebeužsukdamos. Aidūs žingsniai nuskardi erdviu katedros ruimu ir dešine nava nulydi prie koplyčios, tenai prie didžiojo altoriaus. Matai, kaip liejasi saulės sruogos pro aukštus skliautų langus, sklaidosi po gipsatūras, šokinėja ant barokinių gžimsų, atsispindi šoniniuos paveiksluos. Viename regi šv. Kazimierą, kūdikiu pavirtusį, karališkos šeimos ir didikų apstulbusių apsuptą, antrame įžiūri besikeliančią iš mirties letargo mergaitę. Žiūri dar į tave pasidabruoti karaliai iš nišų, šalti ir sustingę, lyg ko lūkuriotų ar budėtų.

Baltų sidabrinių varšų žaisme tavo vyzdį prisega šventojo karstas. Iškilęs aukščiau altoriaus, jis, rodosi, plaukia grakščiais angelų sparnais, o jų karalienė, Dievo Motina, maloniai jam šypsosi. Nuo blyksinčios tabernakulo liepsnelės truputį parusvę jos skruostai. Įsiklausai, ar neišgirsi tylių žodžių iš to pakelto karsto, iš to gyvo angelų būrio.

I. MERGAITĖ: Ten Tau dangus po kojom barsto
 Palaimintos šalies žiedų.
 Aš pirmąkart prie Tavo karsto,
 O lūpom žodžio nerandu . . .
 Mane čia žemė prisirišo,
 Pakirpo man sparnus narve -
 Kada ir vėl, kada sugrįšiu,
 Kokiais keliais man pas Tave?
 Gal tų šventųjų kaulų dulkės
 Užkris man galvą nejučia,
 Ir laime virs dienų kančia?
 Gal angelų to balto pulko,
 Aukštybėn nešančio tave,
 Sparnai tyliai palies mane. . . *Kazys Bradūnas*

PASAKOTOJAS: Šv. Kazimiero koplyčioje, iš tikrųjų, nesijauti vienišas. Rimties ir palaimos apgaubtas šventumu susižavi, nugrimsti susimąstyme giliam, lyg laikas būtų sustojęs ir amžinastis prabilusi. . .
 Mąstai apie šventumą . . . Šventieji dažnai yra kasdieniški žmonės, žmonės šio pilko žemės grumsto, kurio prisotintos ir apsinkusios visų mūsų širdys. Dievo renkamieji - šventieji pamažu nusikrato žemės traukos, atitoksta nuo josios geismo kartais taip nepastebimai, kad bendralaikiai žmonės sunkiai benuvokia, kas juos išskiria. Tiktai vėliau žmonės apdangsto šventojo kelią rožėmis ir išpina legendomis, sukurdami nežemiškos būties idilijų. Tačiau nei legendos, nei nežemiškos būties idilijos neatima iš šventojo nei laiko, nei erdvės bendrumo su žmonėmis. Ir mes labai godžiai kalbame apie šventųjų kilmę, tautybę, gyvenamąją vietovę. / *I. Mergaitė išeina* /

Šįmet švenčiame _____ - aji šv. Kazimiero gimtadienį. Prieš tą penketą amžių, kurie dalo mus nuo šv. Kazimiero, Lietuva gyveno pačius pirmuosius krikščionybės laikus. Josios kryžiai ir Rūpintojėliai ošė dar žaliais ažuolais šventose giriose, kurios supo nedaugelį dar pastatytų bažnyčių. Vytautas tik neseniai Lietuvą buvo surišęs su Bažnyčia, paskubomis ir nebaigtinai. Pagonybė buvo gyva kiekviename daikte: ir lietuvių sentimentuose ir jų papročiuose.

I. VYRAS /*Įneša XV a. Lietuvos ir Lenkijos žemėlapi* /

PASAKOTOJAS: Iš viršaus apkrikščioninta Lietuva buvo tada apsisiautusi rytų galybės skraiste, prikopusi savo politinio išsiskleidimo viršūnę.

I. VYRAS: Tu buvai ir didi ir galinga Kunigaikščių plati Lietuva,
Ir drebėjo totoriai, Maskva, bei kiti tavo priešai skaitlingi. *J. Aistis*

PASAKOTOJAS: Karaliaus Kazimiero / šventojo tėvo / laikais (1440 - 1492) apykykė buvo ir dažnesni karai. Visu svaiginančiu Lietuvos plotu sklendė taikos palaima. Glostė ji mūsų šalį, rodosi, tam, kad pirmojo mūsų šventojo lopšys pasisuptų pačioje Lietuvos iškilimo viršūnėje.

SOLISTĖ *dainuoja J. Brahms lopšinę "Guten Abend, gut Nacht"*

PASAKOTOJAS: Numanu, kad panašiomis vokiškomis lopšinėmis supo šventąjį Kazimierą Krokuvos rūmuose, kur jis gimė ir augo, jo motina Elzbieta Habsburgaitė, Austrijos Hercogo ir Vokiečių imperatoriaus Albrecto II dukra, rimta, pamaldi, tvirto būdo ir glūdžiai su katalikiškais vokiečių papročiais suaugusi. Vokiečių kultūra Krokuvoj buvo tiek pat įtakai, kaip ir lenkų, ir abi jos dar neturėjo vélesnių tautinio priešingumo dygių. Krokuva alsavo dar viduramžiška dvasia, krikščionišku universalumu. Lotynų kalba oficialiai vyravo šviesuomenėje, universitete ir karaliaus aplinkoj. Kasdienė kalba galėjo būti ir vokiečių ir lenkų. Nežinia, ar karalius prašnekdamas į savo vaikus lietuviškai, nors jis - šv. Kazimiero tėvas - buvo grynas lietuvis.. Jis buvo Jogailos ir Sofijos Alšėnaitės, (IV - osios Jogailos žmonos) sūnus. Taigi, lenkiško kraujo šv. Kazimiere nesruveno, nors Lenkuose jis gimė (1458m. spalio mėn. 3d.) tenai užaugo, subrendo ir tik paskutinius savo jaunystės metus išgyveno Lietuvoje. Grįžtamas kelias į senolių kraštą, ir dar šventojo kelias, nebuvo karalaičiui be kliūčių ir sunkumų. Jį pančiojo karališkas rūbas ir gaudė svetimi sostai, bet jis atvyko į Lietuvą už jokio sosto neužkliuvęs, kad jį turėtų tik savo tautos širdyse.

II. GIESMĖ: Šventas Kazimierai, mūsų karalaiti, čia juk tavo žemė Lietuva.
O brangus šventasis mūsų vargo krašto, tavo broliai, tavo sesės čia.

Mūsų tautai švieski kelią, ją globoki, kaip vaikelį.

Šviečia ir negęsta tavo dvasios grožis, tavo žodžiai niekad nenutils.
Tu budi sargyboj, šventas jaunikaiti, per tave į angų sielos kils.
Mūsų tautai švieski kelią, ją globoki kaip vaikelį. *Kun. Pr. Tamulevičius*

PASAKOTOJAS: Šv. Kazimieras turėjo penkis brolius ir penkias seseris, dar du broliai mirė maži. Šv. Kazimieras buvo trečias. Vyresnis buvo už jį brolis Vladislovas ir sesuo Jadvyga, abu pakrikštyti senelių vardais. Kazimierui atiteko tėvo vardas - jis mūsiškai reikštų "Taikos nešėją". Tiko jis šventajam kaip simbolis jo taikaus gyvenimo ir skausmingo Taikos Karalienės garbintojo. Keturi jo broliai vienas po kito susėdo vėliau į Vengrijos, Čekijos, Lenkijos ir Lietuvos sostus, penktasis turėjo vyriausio Lenkijos dignitoriaus skeptrą ir kardinolo skrybėlę. Keturios seserys ištekėjo už vokiečių kunigaikščių. Vienas Kazimieras nepakėlė jokio žemiško vainiko, nors jam einant tryliktus metus, tėvas ir motina labai norėjo jį pasodinti Vengrijos sostan, tik tas žygis labai nepavyko. Tai išsaugojo jį mūsų kraštui, į kur jis turėjo grįžti ir vadovauti savo tautai kitu titulu.

Iš motinos šv. Kazimieras paveldėjo nuoširdų maldingumą ir gyvą katalikiškumą. Iš tėvo žymu šventajame paveldėto santūrumo ir ramumo, lietuviško pakantumo ir taikingumo. Šventojo charakteris tai buvo susipynę su maldingumu dvasios kūdikiškumu ir tiesumu. Nuo gamtos dar neatitokęs lietuviškas jausmingumas, įsijautimas į žmones vargų slėgiamus, jautrumas plazdanajai visatoj gyvybei liejosi iš vaikiškos jo sielos psalmėmis ir giesmėmis.

PSALMĖ: 103 (1040) VIII T. Tu, mano siela, / Viešpatį šlovink.

Viešpatie Dieve, koks esi didis, / apsiautęs grožiu ir kilnybe.

Tave supa / šviesybės apsiaustas.

Kaip žydrą nuometą ištiesei dangų, / virš jo sutvenkei vandenį, būstinę ten įsikūrei.

Ant tvirtų pamatų žemę įkūrei, / nieks jos nepajudins per amžius.

Tu įsakei iš šaltinių sruventi upeliams, / tarp kalnų jie sau teka.

Geria iš jų miškų žvėrys, / troškulių malšo laukų asilaičiai.

Pakrantėse jų paukščiai gyvena, / medžiuose ant šakų čiauškia.

Iš savo būstinės kalnus tu laistai, / dangaus vaisius pasotina žemę.

Viešpatie, kokia daugybė tavų sutvėrimų! / Juos išmintingai sukšrei, jų pilna žemė.

Šlovinkim Viešpatį per amžius, / kad jis džiaugtųsi savo kūryba.

PASAKOTOJAS: Šv. Kazimierą mokė kanauninkas Jonas Dlogušius. Šv. Kazimiero būde žymesnių pėdsakų paliko karitatyviniai jo mokytojo darbai: užuojauta vargdieniams, paslaugumas padėti nelaimingiems, tėviškas rūpinimasis studentais, dosni ranka naujiems vienuolynams ir statomoms bažnyčioms.

Visų tų gerojo žmogaus žėručių yra gausu vėleniame šv. Kazimiero, vargšų ir nelaimingų globėjo gyvenime.

Mokėsi šv. Kazimieras gerai. Būdamas vienuolikos metų jis dailiai lotyniškai pasveikino atvykusį popiežiaus legatą. Kad tam buvo parinktas Kazimieras, o ne nyresnis už jį dvejis metais Vladislovas, rodytų Kazimierą buvus pranašesnį ir gabesnį.

Kai Vladislovas užsėdo svetimą sostą, šv. Kazimieras liko namie vyriausias sūnus ir sosto įpėdinis. Jis turėjo padėti tėvui. Darbo turėjo būti nemažai, raizgaus ir pikraus. Karaliaus valdžia vis labiau buv murkdama stiprėjančio aristokratijos sąjūdžio, kuris plūkdė su savim nesandorą, aistras ir barnius. Didieji lenkų ponai norėjo patys vairuoti kraštą, gniuždė karalių ir primetinėjo jam savo nusistatymą. Mažieji, neužsileisdami išsikovojo seimelius ir didesnes privilegijas, Ponų seimuose karalius buvo tampomas už skvernyų ir alsinamas smulkių šlėktų įnorių. Jis kantriai pakęsdavo ponus, ramiai išklausedavo tarškių kalbą, o dažniausia vis savaip padarydavo. Šv. Kazimierą dėl to nekartą galėjo nuskausti atbodus priekaištai dėl tariamai nevalingos ir pertaikios tėvo politikos. Senasis Kazimieras ištikrųjų mėgo taiką ir kūrė ją didžioje savo valstybėje, bet jis gausiai turėjo ir neapeinamų rūpesčių. Aplink valstybę jau telkėsi nerimas – grėsmė žiopčiojo iš anapus sienų: nesiglaudė ir nelipo Lietuva su Lenkija, budo ir judėjo rusai iš Maskvos,

nuo Juodmario krašto sklido totorių ir vturkų nebičiuliškas klegesys. Visi tie negandai susieidavo į Krokuvą, kaupėsi apie tėvą ir sūnų – du Kazimierus kurių vienas antram turėjo padėdinti. Jaunasis Kazimieras buvo nužiūrėtas ir pratinamas pakeisti tėvą. Vienas iš jo darbų buvo karaliaus išdo tvarkymas.

Karaliaus rūmuose jis turėjo patirti nemaža kartumo dėl įgimto jautrumo, sielos subtilumo. Kaip ir visose karalių pasostėse, Krokuvoje muistėsi trunkūs žmonės, slamoinėjo po po viešą karaliaus rūmų gyvenimą, gal kiek per laisvą, išdidų ir smagų.
/pasigirsta tranki muzika/

Jį atspindi kai kurie būdingi jaunesniojo brolio Aleksandro bruožai, labiau sutapusio su ta nesantūria aplinkos dvasia. Rūpėjo tam Kazimiero broliui ištaigos pramogos, puošniai suklostyti rūbai ir lepūs valgiai; nogėjosi jam užmaršties linksmybėse, nuotaikingos lengvos muzikos ir svaigaus gėrimo; masindavo jį eiklūs žirgai leenktyne, kurioms jis lždą tuštindavo, ir tižus poilsis be darbo. To viso Karaliaus dvaras galėdavo ieškantiems patiektyi ir tiekdamo.
//linksma muzika, gal net baletas / Rimtam karalaičiui visa tai buvo svetima ir nepernešama. Anksčiau už kitus jis pakildavęs nuo stalo, nejučiomis išslysdavęs iš kaitrios svečių draugijos, ieškodavęs nuošalio ir ramybės.

DAINA:

Ramos, malonios vasarfos naktys, medžio užmigęs nejuda lapas,
Viskas nutilo, viskas nurfimo, vienos tik žvaigždės mirkčioja , dega.
Viskas nutilo, viskas nurimo, žiemę apsupo meilės svajonės,
Neša jos sielą, neša liūliuoja, ilgesio pilnos ir įkvėpimo.
Noris apimti visą pasaulį, noris mylėti Dievą Aukščiausį,
Noris pasiekti amžiną grožį, ko gi taip liūdna, ko gi taip ilgu? *Maironis*

PASAKOTOJAS:

Ramybės, tylumos paunksmėj noksta žmogaus dvasia. Žymiai ramiau ir tyčiau buvo Vilniuje, ne Krokuvoje. 21 - mus metus eidamas, 1479 m. šv. Kazimieras atvyksta į Vilnių. Pačių Lietuvos bajorų pageidaujamas. Norėjo, mat, mūsų sentėviai atskirą valdovą turėti, savarankiškai valdytis. Sunki buvo jų politinė kova su lenkais ir su senuoju Kazimieru. Šv. Kazimieras tik atstovavo savo tėv Lietuvoje, neužimdamas didžiųjų kunigaikščių sosto. Tačiau jis gavo sostą iš kito Tėvo, kurs politinių sąlygų nepaiso, valdinių pritarimo nesiteirauja ir savo žodžio nemaino. Amžino Žodžio Kazimieras buvo atvadintas į Lietuvą, atkvietas pačiame jaunystės žydėjime, labai trumpai joje gyveno ir šventu jos Globėju paliko. Maža žinių, kiek šv. Kazimieras išviso turėjo įsakomosios galios ir kiek ja besinaudojo. Artimų žmonių Vilniuj šv. Kazimieras turėjo maža, o vienišą žmogų supa susimąstymas, užsisklendžia jį savam minčių žaisme, kaip tos vienišos atgailotojų dykumos. Tai buvo susitelkimo, dorinio - religinio nokimo metas, metas ramių ir skaidrių maldos ir ekstazės valandų, išgyventų Vilniaus pilies rūmuose ir bažnyčiose. Rasdavo jį tarnai susnūdusį asloje rytmečio apybrėkšmiuos. Aptikdavo jį žmonės prie uždarytų bažnyčios durų vidury nakties, kaip tabernakulo žiburį, kaip anuos pirmuosius krikščionis, naktį kėlusius melstis. Kilo jis į Viešpatį mišių metu, ekstazėje paskęsdamas. Susikaupusį matydavo jį žmonės prie Kristaus kančios paveikslų - prie kruvino Nukryžiuotojo kelio, kuriuo Jis nešė viso pasaulio nuodėmes. Alyvų kalnas ir Golgota - lašas kraujuotas prakaitas ir sriūvas pavandenijęs kraujas - Atpirkėjo malda ir kančia jaudindavo šv. Kazimierą iki širdies gelmių. O tie tuo žemės rutulin įbestu kryžiumi stovėjo dar Motina Sopulinga - *Stabat Mater Dolorosa*. Karalaitis buvo pamilęs tą Motiną skausmo didžio, žodžiais neišsakomo ir nekalto nežemiško žerėjimo. Dar paaugliu vaiku būdamas jis savo jausmus pynęs aplink Motiną tyriausiąją ir klūpčiomis lankęs Angelų Karalienė paveikslus bažnyčiose. Nuo to laiko nekaltumas suspindo jo širdyje ir nuskaistino visas jo mintis ir troškimus.

Per visą Kazimiero žemišką buitį nusidriekia nekaltas tyrumas. Šlovino jis Karalienę išpažinėję malda ir giesme, kurią prašęs net į jo karstą įdėti:

GIESMĖ:

Ausk Marijai giesmės giją, mano siela nerami.
Skelbk gerumą, prakilnumą ilgesinga širdimi.
O Mergaite, tavo kraitis - nekaltybė nuostabi:
Mum žavėtis ir gėrėtis leisk per amžius tavimi.
 Susimąstę nešam našta savo nuodėmės didžios, -
 Tu šventoji, nekaltoji, meldžiam gelbėki iš jos!
 Varge gimę mes nežinom priebėgos, kaip tu, kitos:
 Rojaus vartuose užtarki vaikus tėviškės šviesios.
Tavo grožis mum kaip rožė, kaip lelija nekalta.
Tavo garbei ieškom vardo, neištarto niekada.
Ir maldaujam, nepaliaujam, širdimi vis alkana:
Leisk išvysti Karalystėj meile spindinčią tave. *Kun. st. Ylos vertimas*

PASAKOTOJAS: Šv. Kazimieras dažnai kartojo Marijos "Magnificat" žodžius:

*Magnificat / anima mea Dominum.
Et exultavit spiritus meus / in Deo Salvatore meo.*

Dievo įkvėptus žodžius jis kūnijo darbu savu ir gyvenimu. Pats būdamas prie sosto, mieliau slinko į pasostę, ėjo pas nužemintus ir vargo nusmelktus žmones.

Vargšų buvo ir yra visais laikais. Jau po keturių šimtmečių rašė poetas Antanas Miškinis apie Vilnijos krašto skurdą:

DEKLAMATORIUS:

Sodybos pakrypę, svirnai su žiogreliais,
Baltai žydintys grikliai dienos vidury.
Skrenda paukščiai per galvas, krankliai ir ereliai,
Žmonės eina suvargę sulinkę, geri:
Su kirviais, kastuvais, su dalbom ir grąžtais
Išvaikščioja kaimus, miškus ir laukus.
Sugrįžta atgal be dainos ir be rašto,
Net iš tolo į juos pažiūrėt nejauku . . .
Kirtėjai, žvejai ir kiti amatninkai,
Niūniuodami eina sau darbo ieškot.
Liūdesys iš laukų širdin stačiai įninka,
Turbūt, kad pavalgyt neturi iš ko.
Nuo Ceikinių, Lydos, Švenčionių ir Tverečiaus
Dvelkia smiltim, nederlium, pušyno sakais,
Atokaitoj saulės net šiurpuliu krečia -
Braido skurdas laukais, vieškeliais ir takais . . . *A. Miškinis*

PASAKOTOJAS: Pažino šv. Kazimierą vargdieniai ir neturčiai, alkani ir paliegę, nuskriausti ir apleisti. Džiaugdavosi tuo nuostabiai žaviu vyru - vargšų globėju ir tėvu vadinamu, dosniu ir gailėstingu. Artimo meilė ir užuojauta švietė pro jo karališką apsiaustą, - sako, kartais pasidabruotom siūlėm išsiuvinėtą, - ir pro tuos šiurkščius ašutinius marškinius . . . Apsiaudavęs jis kai kada, pasakojama, auksu dabintas kurpaites, o kurpaitės buvusios žvirgždo prisemtos. Žvirgždas nebesutepa - jis tik sužeidžia. Ne kartą sužeisdamas širdį vaikščiojo tasai tyras žmogus po žvirgždėtą karaliaus gyvenimą, vos beprisiversdamas domėtis valstybės reikalais. Visa būtimi jis jau buvo pakilęs aukščiau vkiso, kas žmogų pririša prie šios žemės. " Palaimintas yra tas žmogus, - giria jį Dievo ištarmė jo dienos maldose, - kuris nenusekė paskui auksą ir neturėjo vilties piniguose ir turtuose". *Ekl. 31* Turtą jis keitė išmalda ir galiūnų sostą statė į pakojį. Gimęs karaliumi, jis rūpinosi būti paprastu žmogumi ir iš pareigos tiktai eidamas valdoviškas pareigas, stengėsi būti teisingas ir teisus tarnas. Negeisdamas sau valdžios ir garbės, jis niekam nebuvo karingu ir niršiu valdovu. O tačiau kėsintasi ir į jo gyvybę. Tik tas sąmoksalas nepavyko. Norsir taip šv. Kazimierui buvo likę nebeilgai gyventi.

Kazimiero sveikata vis labiau silpo. Jėgos blėso pačioje jaunystėje - 24 - 26 amžiaus metais. Daug šventųjų yra sulaukę ankstyvos mirties, kuri nevisada žmonėms suprantama. Dažnažl liga , asketinio gyvenimo įprašyta, o kartais širdies gėla ir nerimastis neištturimas, didelis rūpestis pagrauzia. Buvco gydytojų, kurie manė, kad tik vedybos gali Kazimiero gyvybę išgelbėti. Kazimieras į tai atsakė taip kategoriškai, kad legenda pavertė jį kūdikiu. . . Kazimieras galėjo vesti ir likti šventas, bet jis norėjo mirti nepaliestas. Jis gyveno kaip kūdikis ir kūdikiu paliko šį pasaulį. Mirė tas šventas ir skaistus jaunikaitis eidamas dvidešimt šeštuosius metus 1458 m. kovo mėn. 4 d. Dievas jį mūsų šalin atvedė - iš čia jis ir pasiėmė , nuraškė karališką leliją pačiame jos žydėjime.

ANTIFONA: Ego sum resurectio et vita: qui credit in me , etiam si mortuu fuerit, vivet: et omnis, qui vivit et credit in me, non morietur in aeternum.

PASAKOTOJAS: "Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas: kas tiki mane, nors ir numirtų bus gyvas; ir kiekvienas, kurris gyvena ir tiki mane, nematys mirties per amžius." - gieda katalikų laidotuvėse. Mirtis pasiėmė tik šv. Kazimiero kūną. JO dvasia gi liko dar gyvesnė. Kazimiero šventumas ir tiesumas buvo taip akivaizdūs ir tokie neuždangstomi buvo jo meilumo ir gerumo darbai, kad žmonės suplikacijomis

apibėrė jo karstą, prašydami užtarimo ir globos. Miręs jaunikaitis ėmė pavergti žmonių širdis labiau negu būdamas gyvas. Atitrauktos ir suvisuotintos jo dorybės ėmė virst legendomis, suidilinančiomis jo kasdienišką gyvenimą.

Dievas leido, kad žmonių besikreipiančių į šv. Kazimierą maldos būtų išklausytos. Įvyko stebuklai: mergaitė atgavo gyvybę, aklas regėjimą, ligoti sveikatą.

Dievo pirštas stebuklais parodė šv. Kazimierą žmonėms kaip tik parinktu metu. Reformacija tada buvo bepradedanti pulti Romos Bažnyčią: neigė Marijos ir šventųjų kultą, atmetė atgailą, išmaldą ir celibatą, kėlė balsą prieš popiežiaus primatą. Reformacija atžėrė tai, kuo Kazimieras gyveno ir šventu tapo: kritusio angelo nuopolis taikė į angelišką Kazimiero būtį. Reformacija siekė visos Lietuvos, vos tik įėjusios po katalikų Bažnyčios stogu. Ar neturėjo Viešpats pasiremti savo tarnu, kuris buvo ištikimas nedideliuose dalykuose, kad atliktų ir didesniųjų? Jis pasirodė žmonėms dangiškoj malonėj, atkreipdamas akis į vertybes, kurios šventumą nupelni. Pats Kazimiero brolis Zigmantas, jau valdęs Lietuvos ir Lenkijos sostus, - vyras teisingas, rimtas ir neprietarus, - parėmė prašymus susirūpinti stebuklingojo karaliačio kanonizacija. Popiežiaus nuncijus Zacharias Ferrari, susižavėjęs kandidatu į šventuosius, surinko duomenis ir nusiuntė Romon. Jis pirmas parašė šv. Kazimiero biografiją, (1521 metais). Tais pačiais metais Kazimieras buvo popiežiaus Leono X paskelbtas palaimintuoju. Nedaug šventųjų tais laikais yra sulaukę tokio greito Bažnyčios sprendimo.

16 - to šimtmečio pabaigoj Kazimieru susidomi jėzuitai. Juos patraukia karaliačio tikėjimo tvirtumas ir širdies tyrumas. Jėzuitų rūpesčiu 1603 m. iš Romos parvežama šv. Kazimiero kanonizacijos byla.

Jo kūnas perkeliamas į sidabrinį karstą ir viešai išstatomas ant altoriaus.

/ vargonų muzika /

SONETAS:

Karalaiti baltosios lelijos,
Karalaiti jaunystės žiedų,
Karalaiti Mergelės marijos
Nekaltybės šventų apžadų.
Karalaiti nežemiško sosto,
Karaliti laukų Lietuvos,
Sielos ašaras glostai ir šluostai
Amžnaisiais gėlynais gyvos.
Karalaiti, Kazimierai šventas,

Žemės žingsniuos ieškojęs dangaus,
“Dic Mariae” šviesus pergamentas
“Omni die “ malda bus žmogaus,
Kad nekaltą, kaip kūdikį kuklų,
Tu palaimintum meilės stebuklu. *Bernardas Brazdžionis*

PASAKOTOJAS: Minėjau, kad šv. Kazimieras gimė veik pačioje Lietuvos iškilimo viršūnėje. Netrukus ji įžengė į nuožulnų kelią, ėmė ritėti iš neapskėčiamų plotų į ankštus Nemuno krantus, gūžtis į siaurutį Baltijos pamarį. . .

Jei iš Vakarų į mūsų tautą smeigėsi reformacija, tai iš Rytų grėsė provoslavija. Reformuoti Vakarai neigė šventumą, ir jiems turėjo būti parodytas šv. Kazimiero gyvenimo pavyzdys. Rytai su sena ortodoksine atskala buvo nesaikūs ir nesantūrus, ir jiems sutvardyti reikėjo jėgos. Prieš sužmonintą eformaciją bylojo šv. Kazimiero dorybės, išugdytos katalikų Bažnyčioje. Prieš suglebusią Provoslaviją Kazimieras sušvyti karžygiu, kaip vadas ant eiklaus žirgo. Jis pasireiškė kovos lauke tautos valstybiniu simboliu - Vytimi. Tai nelauktas šv. Kazimiero pasirodymas mūsų kariams prie Dauguvos: jis pervedęs juos per upę ir nulėmęs kautynes su pajėgesniu priešu. Karių lūpomis paslaptingas šv. Kazimiero vadovavimas apskrieja kraštą ir palieka įvairiai išdabintas žmonių pasakojimuose.

KARYS:

Aš senas - naktibalda kareivis,
Pratęs neverkti, kai krinta draugai mieli mūsų lauke,
Keliu vienintelės akies žvilgsnį kreivą,
Iškreiptą žvilgsnį nuo rando kairiajam skruoste.
Ir aš regiu: Tujen žirgu atjoji,
Žirgu balčiausiu pro Grigo Ratus, -
Ir tave regi vadai ir kareiviai lietuviai artojai,
Mirt pasirengę dėl laisvės šventos .

Regim visi, ne kardu tu mojuoji,
Skleidžias dešinėj tau balta lelija.
Lyg vėliava ji man šviečia kovoje,
Priešą mirtin kai veju . . .

Daugelį kartų buvau aš nuo kraujo ir prakaito
šlapias, -

Mano akis tik visuomet paliko sausa, -
Nūn aš verkiu, Karžygy iš Anapus . . .
Ko sugrįžti tu atgal į dausas. *P. Natas*

PASAKOTOJAS: Ne, nebegrižo šv. Kazimieras į dausas - šalia Rūpintojėlių ir Sopulingosios Motinos, šv. Jurgio ir Jono Nepomuko, tą skaistų karalaitį aptinki liaudies drožiniuose, kryžiuose, pakelės koplytėlėse ir altoriuose. Jo vardo garbei išaugo nemažai puošnių šventovių, parapijinių bažnyčių, koplyčių Vilniuje, Kaune, Panevėžy, Žemaitkiemy, Vėžaičiuos, Kamajuos, Kučiūnuose ir kitur.

O kiek nuopelnų turi šv. Kazimiero draugija Kaune, išleidusi daugybę lietuviškų knygų, beletristikos, laikraščių įvairių spausdinių, kurie pasiekdavo visus Lietuvos kampelius ir švietė žmones.

Šv. Kazimiero Seserų kongregacija Lietuvoje taipgi panūdo eiti šv. karalaičio keliu ir ėmėsi jaunimo švietimo ir auklėjimo darbo. Jų veikla gražiai vystėsi ir J.A. Valstybėse. Šv. Kazimiero Akademija, dabar pavadinta Maria High School, vedama seserų kazimieriečių.

Amžinajam miestė, Romoj, šv. Kazimiero Lietuvių Kolegija, kur gyvena, mokosi ir kunigo darbui rengiasi jaunieji Lietuvos religinio gyvenimo puoselėtojai.

Tūkstančiai lietuvių krikštijami Kazimiero vardu. Garbė tam, kurs savo vardą perneša per šį pasaulį nesuteptą, kaip tą baltą lelijos žiedą švento Kazimiero rankose. Jis susitiks su savo patronu amžinosios laimės buveinėje - danguje ir drauge su angelais ir šventaisiais giedos giesmes ir psalmes Visatos Kūrėjui, vargšų ir karalių Tėvui.

PSALMĖ 32 (34) *IV tonas* Džiūgaukit, Viešpačiui teikdami šlovę, teisieji; /
Teisiesiems garbinti dera.
Kankliais Viešpatį skelbkit / jam dešimtstyge skambinkit arfa.
Giedokite giesmę jam naują, / iškilmingai ir skambiai giedokit.
Viešpaties žodis teisingas, / tikras jo darbas kiekvienas.
Laiminga tauta, kuri savo Dievu Viešpatį laiko, /
Toji tauta, kuri išrinkta būti jo nuosavybe.
Garbė Dievui Tėvui ir Sūnui ir Šventajai Dvasiai, /
Kaip buvo pradžioje, dabar ir visados ir per amžius. Amen.

PASAKOTOJAS: Minties galybe atlikomre ekskursiją į Vilnių, pavaikštinėjom šv. Kazimiero numintais takais, klausėmės jo gyvenimo giesmės, regėjome savo tautą į šventąjį atsigrižtančią, pagalbos ieškančią, dvasinės stiprybės gaunančią. Nūn vėl grįžtame į save.

Mieli broliai vyčiai, skautai ir ateitininkai, šios dienos mūsų bendros maldos, šis bendrai surengtas minėjimas tėra maža

dalelytė mūsų pagarbos ir meilės Lietuvos jaunimo Globėjui šventam Kazimierui. Pilnai jis bus pagerbtas, paminėtas ir pamiltas tik tada, kai kasdienos kely, gyvenimo vingiuos, jaunystės audrose turėsime žvilgsnį pakeltą į amžinąsias vertybes, kurioms pasiekti ši žemiška kelionė bus nušviesta šv. Kazimiero pavyzdžiu. Kad šioje mūsų žemiškoje kelionėje mes galėtume sugrįžti į tėvų žemę, aplankyti senąjį Vilnių ir pasimelsti prie šventojo karsto, prašykime tos, kuriai šv. Kazimieras giedoti taip mėgo.

GIESMĖ: *gieda visi* Marija, Marija, skaisčiausia lelija, tu švieti aukštai danguje,
Palengvink vergiją, pagelbėk žmonijai, išgelbėk nuo priešų
baisaus.
Marija, Marija, skaisčiausia lelija, dangaus karaliene šviesi,
Užstok prieš Aukščiausią tu žmogų menkiausią, nes viską pas
Dievą gali.
Užstok prieš Aukščiausią tėvynę brangiausią, nes viską pas Dievą
gali.

UŽDANGA UŽSIDARO

PROLOGO VIETOJ . . .

Šis montažas buvo pora kartų panaudotas ir Kanadoje Hamilton'o ateitininkų. Jie kaip ir giesmes ir eilėraščius vartojo kitus. Įžangą ir pabaigą kiekvienai vietai tenka pakeisti.

Rengiantis šv. Kazimiero mirties 500 - metų paminėti, sukūriau Broniaus Budriūno melodijai naują tekstą, kurį panaudojo "Giesmių antologijoje šv. Kazimiero garbei", išleistoje Romoje 1985 m. Leidėjai nubraukė ketvirtą posmą, kuris man tuo laiku atrodė pats svarbiausias:

Šventasis Kazimierai, grįžk iš Aukštybių,
Atnešdamas tautai Vilties,
Padėk melsti Dievą Tikėjimo gyvo,
Kad Laisvė tėvynėj vėl švies.

Tik Dievo Apvaizdos bažnyčios Soutfield'e giesmyno "GIEDOKIME VIEŠPAČIUI" ir 1979 ir 2001 metų laidose "Giesmė į šv. Kazimierą" turi visus keturis posmus. Tik paskutinėje laidoje kai kuriuos žodžius pakeičiau. Trečiam posme "nuo piktojo priešų" keičiau į "nuo pikto žabangų", o paskutinę ketvirto posmo eilutę - į "kad Meilė vargus nugalės."

Lietuvai laisvę atgavus "Ažuoliukų" choras padarė šios giesmės įrašą.

1993 m. lankydamas šv. Kazimiero karstą, paprašiau tada katedros rektoriaus monsinjoro Kazimiero Vasiliausko, kad man leistų koplyčioje pagiedoti šią mano giesmę. Po vakarinių mišių už mano mirusį tėvą Antaną, koplyčia buvo jau užrakinta, bet monsinjoras atsiuntė patarnautoją, kuris atrakino. Koplyčioje buvau tik aš ir poetas Algimantas Baltakis. Kiti giminės meldėsi katedroje. Išgiedojau visus keturis posmus, bet jau Laisvę keičiau į Meilę, kurios, mačiau, Lietuvoje trūko . . .

GIESMĖ Į ŠV. KAZIMIERĄ

m. Broniaus Budriūno, ž. Prano Zarankos

Šventasis Kazimierai, dvasios galiūne,
Maldauk mums malonių brangių:
Ir sielos tyrumo, ir dvasios tvirtumo,
Krikščioniškos meilės širdžių.

Anuomet tu Vilniuj gyvenimu rodei,
Kaip Dievą ir žmogų mylėt.
Skaistumo dorybės atskleidęs tu grožį
Ir mums nenupulti padėk.

Nuo priešų ir miręs tu Lietuvą gynei,
Kariams pasirodęs mūšy.
Nuo pikto žabangų apginki tėvynę
Neleisk jai paskęst liūdesy.

Šventasis Kazimierai, grįžk iš Aukštybių,
Atnešdamas tautai Vilties.
Padėk melsti Dievą Tikėjimo gyvo,
Kad Meilė vargus nugalės.

*Būtų gera, kad naujuose giesmynuose vartotų šią paskutinę redakciją.
9832 Melrose, Livonia MI 48150 USA*

Kompiuterin perrašyt a 2003 m. gegužės mėn. 14 d.